

ЖИТИ У ГАРМОНІЇ З ПРИРОДОЮ!

Вісник

КАРПАТСЬКОГО БІОСФЕРНОГО ЗАПОВІДНИКА

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОЛОГІЧНА ГАЗЕТА

№ 5 (103)

ЖОВТЕНЬ
2023 р.

Заснована
у 2006 році

Розповсюджується
безкоштовно

«CORONA CARPATICA» У ЦЕНТРІ ЄВРОПИ

27 вересня, в еколого-освітньому центрі «Центр Європи» відбулася одна із найважливіших подій Карпатського біосферного заповідника – церемонія нагородження лауреатів міжнародної літературно-мистецької, екологічної премії «Corona Carpatica». Захід проведено в рамках відзначення Днів Європейської спадщини в Україні.

Започаткована Карпатська відзнака ще далекого 2002 року, як Україно-Румунська премія, а вже у 2021 році, як загальноєвропейська, з метою збереження і примноження культурних та природних цінностей Карпат. Організована фундаторами – Творчою асоціацією «Corona Carpatica», Карпатським біосферним заповідником, Карпатською асоціацією національних парків та заповідників (ACANAP) (м. Татранська Ломніца, Словаччина) та Міжнародною асоціацією «Європейська мережа букових лісів» (м. Еберсвальде, Німеччина).

У час жорстокої війни, яку веде проти нас росія, вбиває мирне населення, палить музеї та архітектурні пам'ятки, краде і вивозить твори мистецтва, ми – Українці, як ніколи відчули свою самоідентичність і цінність культури. Тож приємно, що всупереч всьому жаху воєнного життя, ми в стінах Карпатського біосферного заповідника змогли об'єднати навколо себе надзвичайно талановитих, творчих,

УРОЧИСТОСТІ

розумних людей. Наживо та онлайн-зв'язку на церемонію нагородження премії завітали культурні діячі, науковці із Києва, Львова, Ужгорода, Чернівців, Івано-Франківська, Німеччини та Швейцарії.

Все шановане товариство, яке зібралось в еколого-освітньому центрі, вступним словом привітав директор Карпатського біосферного заповідника, заслужений природоохоронець України Микола Рибак. Відзначили цінність, унікальність та важливість премії «Corona Carpatica», виголосили вдячність

організаторам і творцям-фундаторам представники влади району та міста. Зокрема, перший заступник

на 3-ій стор.

ПРОБЛЕМИ ЗБАЛАНСОВАНОГО ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ В КАРПАТСЬКОМУ БІОСФЕРНОМУ ЗАПОВІДНИКУ ПОТРЕБУЮТЬ ВИРІШЕННЯ

КБЗ – один із найбільших природно-заповідних об'єктів України. Входить до Міжнародної мережі біосферних резерватів ЮНЕСКО, охороняє унікальні природні та антропогенні ландшафти від Закарпатського передгір'я до субальпійського та альпійського поясів Українських Карпат. Завданням біосферного резервату є збереження біологічного різноманіття, біологічних ресурсів і їх стале використання.

Відповідно до функціонального зонування територія заповідника включає: заповідну зону – це 41,3% від загальної території, буферну зону – 26,9%, зону антропогенних ландшафтів – 30% та зону регульованого заповідного режиму – 1,8%. Суворий заповідний режим передбачений лише у заповідній зоні. Буферна – виділена з метою запобігання негативного впливу господарської діяльності на заповідник. Тут допускається певні види діяльності, які передбачені Положенням про КБЗ, Проектом організації території та охорони природних його територій.

ЗОНА АНТРОПОГЕННИХ ЛАНШАФТІВ

Найбільш сприятливою територією для ведення традиційного господарювання (заготівля деревини, збір грибів, дикорослих плодів, випасання ВРХ та овець, сінокошення), провадження рекреаційної та іншої діяльності звичайно є зона антропогенних ландшафтів. Адже, відповідно до статті 18 Закону України «Про природно-заповідний фонд України» зона антропогенних ландшафтів – включає території традиційного землекористування, лісоземлекористування, во-

додокористування, місць поселення, рекреації та інших видів господарської діяльності. В межах зони забороняється мисливство.

Важливо також наголосити, що статтею 9 Закону про ПЗФ, на територіях та об'єктах природно-заповідного фонду, в тому числі в біосферних заповідниках, передбачено використання природних ресурсів. Насамперед з цілю: природоохороною, науково-дослідницькою, оздоровчою, рекреаційною та освітньо-виховною. Також для потреб моніторингу навколишнього природного середови-

НА ЧАСІ

ща. Крім того, дозволяється заготівля деревини, лікарських та інших цінних рослин їх плодів, сіна, випасання худоби тощо.

А відповідно до статті 9-1 цього закону, спеціальне використання природних ресурсів на природно-заповідних територіях допускається на підставі лімітів та дозволів, які можна отримати у встановленому порядку.

ОДИМ З ОСНОВНИХ ЗАВДАНЬ КБЗ Є ПІДТРИМКА ТРАДИЦІЙНОГО ГОСПОДАРЮВАННЯ

Згідно з Положенням про КБЗ, з внесеними змінами, затвердженими Наказом Міндовкілля від 4 квітня 2022 р. №168, на виконання Указу Президента України від 02.01.2022 р. №5 «Про зміну меж території Карпатського біосферного заповідника», площа Карпатського біосферного заповідника сьогодні становить 66 417,4 га, з яких 57 399,4 га передано (передається) в постійне користування і 9018 га перебуває у постійному користуванні інших користувачів, тобто охорона цих

на 2-ій стор.

КНИЖКОВА ПОЛИЦЯ

ВИЙШЛА ДРУКОМ НОВА КНИГА ПРО ЗБЕРЕЖЕННЯ ВСЕСВІТНЬОЇ СПАДЩИНИ ЮНЕСКО

Нещодавно у Львівському видавництві «Простір – М» вийшла друком українська та англійська версії повноколірної монографії Федора Гамора. Свіждрук під назвою: «Екодіаманти Європи. Історія номінування букових пралісів до списку об'єктів Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО», відкриває читачеві актуальні питання з історії створення та менеджменту транснаціонального серійного об'єкта Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО «Букові праліси і давні ліси Карпат та інших регіонів Європи».

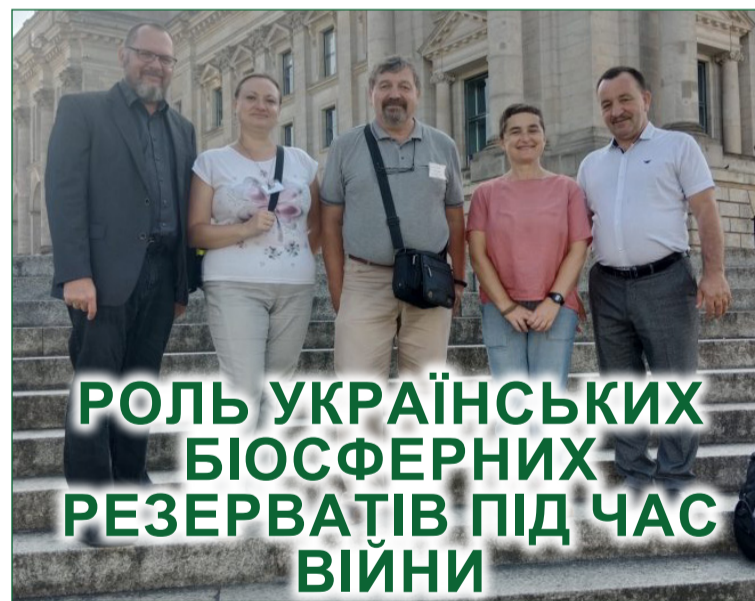
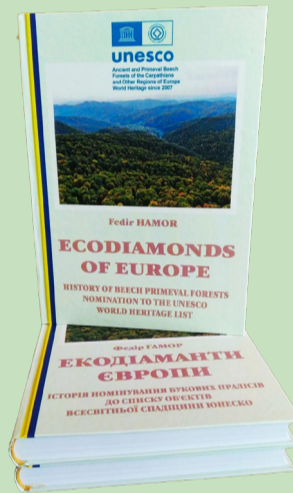
Висвітлюється багаторічний досвід європейської екологічної співпраці та погляди швейцарських, німецьких й українських експертів на проблеми збереження пралісів. Привертається увага до міжнародних наукових форумів, які започаткували підготовку цієї номінації та розгортання європейського процесу збереження старовікових букових лісів.

Аналізується стан виконання актів Президента та Уряду України із питань збереження букових пралісів, як об'єкта Спадщини та сталого розвитку й благоустрою гірських населених пунктів, що прилягають до них. Подаються також основні міжнародні та українські нормативно-правові акти, які регламентують діяльність із збереження Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО та деякі інші архівні матеріали.

Для науковців, фахівців та активістів у сфері охорони природи, працівників органів влади та місцевого самоврядування й широкої громадськості.

Електронна версія книг розміщена на сайті заповідника.

Федір ГАМОР,
заступник директора КБЗ,
д.б.н., професор.

РОЛЬ УКРАЇНСЬКИХ БІОСФЕРНИХ РЕЗЕРВАТІВ ПІД ЧАС ВІЙНИ

У сучасному світі щодо впровадження принципів сталого розвитку набуває актуальності, а в Україні вона особливо важлива в контексті військової агресії росії проти України. Не став винятком і спільний міжнародний проект КБЗ з Університетом Сталого Розвитку м. Еберсвальде (Німеччина) в межах програми Служби Академічних Обмінів (ДААД) «Біосферні Ліси та Річки – Побудова Систем Підтримки та Зв'язків для Трансформації Конфліктів», в рамках якого відбувся міжнародний семінар з 4 по 8 вересня. Тема зустрічі: «Роль українських біосферних резерватів під час війни».

Зважаючи на те, що особлива увага на події була при-

МІЖНАРОДНИЙ СЕМІНАР

ділена аналізу поточного стану, викликів та ризиків для роботи природоохоронних територій України, зокрема біосферних резерватів, в умовах війни, до участі були запрошені представники відповідних установ ПЗФ та екологічних організацій. Від Карпатського біосферного заповідника в роботі семінару, взяли участь директор установи, заслужений природоохоронець України Микола Рибак та автори цих рядків – начальник відділу сталого розвитку, підготовки та реалізації грантових проектів – І.Д. Йонаш та заступник начальника відділу НДР та МС – В.Ф. Покин'єра.

на 4-ій стор.

НОВА ІНФОРМАЦІЙНА ПАНЕЛЬ

Сучасний гаджет КБЗ отримав у результаті співпраці з громадською організацією «Асоціація економічного розвитку Івано-Франківщини (АЕРІФ)» в партнерстві з Центром розвитку малого та середнього бізнесу Марамуреського повіту (Румунія) та Івано-Франківським національним технічним університетом нафти і газу. Спільна робота відбувається в рамках Програми трансграничного співробітництва Європейського інструменту сусідства Угорщина-Словаччина-Румунія-Україна 2014-2020. Проєкт співфінансується Європейським Союзом.

Інформаційна панель надає для «Музею екології гір». Однак, зважаючи на ремонтні роботи в музеї, що розпочнуться найближчими днями, адміністрацією установи вирішено розмі-

стити гаджет у приміщенні еколого-освітнього центру «Центр Європи». Туристи, які відвідують географічний центр Європи, зможуть дізнатися про всі принади, визначні місця, зручності

розміщення і харчування. Також про особливості транспортно-сполучення на Карпатському культурному шляху та іншу інформацію.

Варто зауважити, що між КБЗ та ГО «Асоціація економічного розвитку Івано-Франківщини (АЕРІФ)» підписано угоду про співпрацю та Акт безоплатної передачі інформаційної панелі і стенду.

Микола РИБАК,
директор КБЗ, заслужений
природоохоронець України.

● СПІВПРАЦЯ

на 1-й стор.

територій здійснюється постійними користувачами відповідно до охоронного зобов'язання. Даним Положенням визначено, що одним з основних завдань Карпатського біосферного заповідника є підтримка традиційного господарювання у високогір'ї Українських Карпат.

Особливості використання природних ресурсів КБЗ викладені у Проєкті організації території Карпатського біосферного заповідника та охорони його природних комплексів (далі Проєкт), затвердженому наказом Мінприроди України від 1 липня 2018 року №271. Виконання природоохоронних заходів (за винятком заповідної зони) (в т.ч. проведення санітарно-оздоровчих заходів та інших рубок), передбачених Проєктом, є обов'язковим до виконання з дотриманням вимог природоохоронного та лісового законодавства.

В зоні діяльності КБЗ проживає близько 100 тис. осіб і для близько 650 домогосподарств є крайня потреба в забезпеченні паливними дровами саме з території заповідника через неможливість їх отримати в держлісгоспах у зв'язку з недостатністю обсягів заготівлі. Ще відсутність під'їзних доріг до цих дворогогосподарств або значно вищих затрат на перевезення паливних дров. Деревина потрібна заповіднику також для забезпечення ведення жителями полонинських господарств, опалення службових приміщень і виконання природоохоронних заходів в заповіднику (ремонт мостів, будівель, рекреаційних споруд тощо). Щорічна мінімальна потреба в деревині сьогодні складає близько семи тисяч кубометрів. Вона заготовлюється шляхом проведення санітарно-оздоровчих заходів та інших видів рубок.

ПРОВЕДЕННЯ ВИБІРКОВО-САНИТАРНИХ РУБОК НА 2023 РІК

Для отримання лімітів в Міністерстві захисту довкілля та природних ресурсів України та дозволів на проведення зазначених природоохоронних заходів, відповідно до вимог чинного природоохоронного та лісового законодавства, нормативно-правових актів, зокрема ст. 9.1 Закону України «Про природно-заповідний фонд України», вимог Санітарних правил в лісах України, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 27 липня 1995 року №555 (в редакції постанови КМУ від 26 жовтня 2016 р. №756) та наказу Мінприроди України №7 від 24.01.2008 року «Про затвердження Інструкції про застосування порядку установа лімітів на використання природних ресурсів у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду загальнодержавного значення», зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 12 лютого 2008 року за №117/14808 (зі змінами), заповідник готує перелік заходів із додатками, який по-

годжується ДСЛП «Львівлісоза-

хист», Департаментом екології та природних ресурсів Закарпатської ОВА та Західним мікрорегіональним управлінням лісового та мисливського господарства.

Спеціалістами ДСЛП «Львівлісозахист» під час обстеження ділянок, намічених для проведення вибірково-санітарних рубок на 2023 рік (вибірка пошкоджених хворобами й сухостійних поодиноких дерев) в буферній зоні та зоні антропогенних ландшафтів на площі 107,9 га визначено, що на 3-х ділянках площею 3,7 га, відповідно до Санітарних Правил в лісах України, необхідно проводити суцільно-санітарні рубки. Це питання стало предметом обговорення на засіданні Науково-технічної ради заповідника, яке відбулося 25 вересня 2023 року.

Члени НТР заповідника не погодились з висновком спеціалістів ДСЛП «Львівлісозахист» і запропонували адміністрації заповідника обмежитись тут вирубкою виключно небезпечних дерев, про що одностайно проголосували. Також, на зауваження окремих членів НТР, було запропоновано виключити з Переліку одну ділянку в Угольському ПНДВ через виявлену помилку в таксаційних описах, зроблену під час проведення лісовпорядних робіт, а також, відповідно до п. 26 Санітарних правил в лісах України, виключити з переліку, сухі безвершинні та старовікові дерева великих діаметрів, залишивши їх на відведених ділянках без вирубування в 2023 році.

Не зважаючи на те, що більшістю голосів Перелік щодо проведення вибірково-санітарних рубок був погоджений НТР, адміністрація заповідника вирішила врахувати озвучені зауваження, а саме виключити з ліміту на 2023 рік ділянки, де причиною відведення дерев стали безвершинні дерева, а також пошкоджені старовікові дерева діаметром понад 60 см та провести додатково обстеження зазначених ділянок робочою групою НТР для вирішення питання щодо включення їх у ліміт на 2024 рік.

Також окремі члени НТР ставили питання до адміністрації заповідника: «Чи не буде частина деревини з території заповідника продана за кордон?», «чому не пропонується населенню викупувати дрова в лісгоспах?» і «чи не проводяться заповідником рубки дерев в охоронних зонах пралісових ділянок?».

На всі питання директором заповідника, головою НТР Миколою Рибаком були надані вичерпні й обґрунтовані відповіді, зокрема й щодо необхідності забезпечення окремих категорій населення па-

ливними дровами саме з території заповідника та законності відведення дерев у рубку. Стосовно реалізації незначної кількості ділової деревини, яка отримувється в результаті раціонального розкряжування колод, то проінформовано, що відповідно до Закону України «Про товарні біржі» необроблена ділова деревина повинна бути реалізована суб'єктам підприємницької діяльності виключно на умовах аукціону.

На сьогодні КБЗ отримав затверджений ліміт та дозвіл на використання природних ресурсів шляхом проведення вибірково-санітарних рубок на площі 94,7 га з вирубкою поодиноких пошкоджених дерев загальною обсягом 3362 м³, що становить в середньому від 2 до 10% від загальної кубомаси дерев на зазначеній площі.

Враховуючи, що до кінця 2023 року сприятливого часу для проведення вирубування відведених дерев та забезпечення населення паливними дровами залишилося небагато, взято на особистий контроль якісне проведення комплексу зазначених вище заходів у стислі терміни. Прийнято рішення першочергово виділяти дрова населенню обсягом до 7 кубометрів і додатково, за потреби, отоварювати бажуючих уже з нового ліміту, який планується підготувати і затвердити до початку 2024 року.

ГРОМАДСЬКІСТЬ ТА ЗМІ: ДИСКУСІЯ ПОГОДЖЕННЯ САНИТАРНО ОЗДОРОВЧИХ ЗАХОДІВ НА НТР

Не зважаючи на все зазначене вище, в засобах масової інформації та на сторінках Фейсбук розгорнулася дискусія з питань погодження санітарно-оздоровчих заходів на НТР заповідника. Зокрема, журналісти телеканалу «Інтер» приїхали до офісу заповідника, щоб отримати коментар стосовно погодження НТР заповідника проведення санітарно-оздоровчих заходів.

З цього приводу було надано детальне роз'яснення стосовно законності дій адміністрації Карпатського біосферного заповідника при погодженні проведення санітарно-оздоровчих заходів та інших рубок (за межами заповідної зони) науково-технічною радою заповідника. Така ж ситуація виникає часто при погодженні санітарно-оздоровчих заходів та інших рубок науково-технічною радою заповідника на територіях біосферного заповідника на землях інших постійних лісокористувачів.

Даний розвиток подій спричинений насамперед недосконалістю та неузгодженістю окремих

норм чинного природоохоронного і лісового законодавства. Це, у свою чергу унеможливило виконання природоохоронних заходів у Карпатському біосферному заповіднику на належному рівні.

Тому для уникнення подібної ситуації в майбутньому, з метою належного забезпечення виконання заходів з поліпшення якісного складу лісів на території КБЗ, встановлення чіткого порядку призначення рубок з формування і оздоровлення лісів. На нашу думку, необхідно розробити та затвердити в установленому порядку «Порядок проведення рубок формування і оздоровлення лісів на територіях ПЗФ». Це дасть можливість належним чином та своєчасно отримувати дозволи на проведення відповідних природоохоронних заходів, які являються одночасно заходами з адаптації до змін клімату. Також виконувати завдання визначеного Законом про ПЗФ України з підтримки населення та територіальних громад у традиційному природоохоронному.

СЛІД РОЗРОБИТИ ТА ЗАТВЕРДИТИ: «ПОРЯДОК ПРОВЕДЕННЯ РУБОК ФОРМУВАННЯ І ОЗДОРОВЛЕННЯ ЛІСІВ НА ТЕРИТОРІЯХ ПЗФ»

Найперше, на нашу думку, необхідно проаналізувати та ввести зміни до Санітарних правил в лісах України в частині порядку проведення санітарно-оздоровчих заходів, оскільки існуючі на сьогодні жорсткі вимоги, дають можливість двоякого трактування окремих положень. Нечіткі (розмиті) критерії щодо порядку проведення вибірково-санітарних та суцільно-санітарних рубок на територіях ПЗФ, призводять до того, що члени НТР, фахівці-екологи та лісівники по-різному оцінюють правильність відведення дерев у рубку. На жаль, це тягне за собою серйозні труднощі для своєчасного отримання дозвільних документів на проведення запланованих природоохоронних заходів.

Значно ускладнено процедуру обстежень для проведення санітарно-оздоровчих заходів в установленні термінів через створення нового єдиного підприємства ДСЛП «Львівлісозахист». По суті згадане підприємство є монополістом щодо лісопаталогічного обстеження лісів у Західному регіоні, в т.ч. і на території ПЗФ, за яке установи ПЗФ повинні сплатити десятки, а то і сотні тисяч гривень та ще і місяцями чекати черги на таке обстеження.

Окремо хочемо привернути увагу до ситуації, яка склалася

після прийняття нової редакції Санітарних правил в лісах України. Якщо керуватися ними, а іншого варіанту просто не існує, є незрозумілим, як провести санітарно-оздоровчі заходи в насадженнях низької повноти (менше 0,4) та при наявності суцільного всихання дерев в насадженнях на площі більше 0,1 га, адже, відповідно до цих Правил за таких умов необхідно проводити виключно суцільно-санітарні рубки. Разом з тим, відповідно до знову ж таки цих Правил, суцільно-санітарні рубки призначаються на території ПЗФ виключно в разі стихійного лиха та, при цьому, підлягають оцінці впливу на довкілля відповідно до Закону України «Про оцінку впливу на довкілля». А незначне всихання лісу, вітровали і буреломи під стихійне лихо не підпадають!

Незрозумілою є норма щодо заборони включення до вирубки вітровальних дерев при проведенні вибірково-санітарних рубок, а натомість включення дерев до вирубки зі зламаними стовбурами дозволяється. Також, відповідно до статті 39-1 Лісового Кодексу України встановлено, що навколо виділених пралісів, квазіпралісів, природних лісів устанавлюються охоронні зони завширшки не менше подвійної висоти деревостану пралісу, в яких забороняються суцільні та поступові рубки. Натомість згідно абзацу 15 пункту 5 Санітарних правил в охоронних зонах завширшки не менше подвійної висоти деревостану пралісу, що устанавлюються навколо пралісових пам'яток природи, в пралісах, квазіпралісах, природних лісах, заповідних урочищах, забороняється проведення санітарних рубок усіх видів. Виходить, що згідно Лісового кодексу України вибіркові рубки в охоронних зонах проводити можна, натомість згідно Санітарних правил забороняється проведення санітарних рубок усіх видів, очевидно в т.ч. і вибірково-санітарних рубок.

Доцільно в санітарних правилах знизити показник повноти насаджень після проведення вибірково-санітарної рубки, оскільки в багатьох випадках це дало б можливість уникати призначення суцільно-санітарних рубок в таких насадженнях та дозволило б покращити їх санітарний стан, прибираючи поодинокі пошкоджені дерева, які без шкоди для природи могли б бути спрямовані для забезпечення населення паливними дровами.

У разі, якщо збережеться чинний порядок проведення природоохоронних заходів у Карпатському біосферному заповіднику, то уже в наступному році за межами заповідної зони площа суцільних всихань хвойних насаджень на території заповідника, так само як і кількість вітровальних та без вершинних дерев, значно збільшиться, а можливості втрутитися в ситуацію, що склалася не буде жодною. Такий розвиток подій допустити не можна!

Микола РИБАК,
директор КБЗ, заслужений
природоохоронець України.

голови Рахівської райдержадміністрації Віктор Турок та заступник голови райради Іван Копич, перший заступник в.п. міського голови секретаря ради та виконкому міста Рахова Іван Молдавчук.

З промовами виступили фундатори, члени Конкурсної комісії, лауреати премії минулих років, гості заходу. Зокрема, ініціатор святкування Днів європейської спадщини в Географічному центрі Європи – заступник директора КБЗ, д.б.н., професор Федір Гамор. Федір Дмитрович Гамор, окрім вітальних слів адресованих присутнім та всім причетним до премії, ще й переказав захват колега-науковців із-за кордону. Зачитав листа від професора Ганнеса Кнаппа (м. Еберсвальде, Німеччина) та передав вдячність за отриману відзнаку цьогорічного лауреата вченого-еколога Маріо Броджі (м. Вадуц, Ліхтенштейн).

Продовжили промови: письменник, лауреат Шевченківської премії та «Corona Carpatica», ведучий мистецьких програм телеканалу «UA Культура», член конкурсної комісії з присудження премії «Corona Carpatica» Василь Герасим'юк; академік НАМУ, народний художник України Андрій Чебикін; член НСХУ, кандидат мистецтвознавства, доцент Закарпатської академії мистецтв Аттіла Коприва; президент «Фундації українських гуцулів у Румунії» (Марамуреський повіт, Румунія) Василь Попович; к.б.н., провідний науковий співробітник Інституту екології Карпат НАН України, член Конкурсної комісії з присудження премії «Corona Carpatica» Оксана Марискевич; заслужений діяч мистецтв

«CORONA CARPATICA» У ЦЕНТРИ ЄВРОПИ

України, головний редактор часопису «Буковинський журнал» Мирослав Лазарук; голова Косівського регіонального осередку НСПУ України, лауреат премії «Corona Carpatica» за 2021 рік Василь Шкурган та інші.

Модерував захід Василь Кухта – поет, публіцист, заступник головного редактора журналу «Зелені Карпати».

Лауреатами Міжнародної премії «Corona Carpatica» – 2023 стали:

- у номінації «Література» – **Софія МАЙДАНСЬКА**, поетеса, прозаїк, драматургиня, сценаристка, членкиня Національної спілки письменників України, заслужена діячка мистецтв України (м. Київ);

- у номінації «Образотворче мистецтво» – **Ігор ЛУЦЕНКО**, живописець, член Національної

спілки художників України, доктор філософії з мистецтвознавства, доцент Закарпатської академії мистецтв (м. Мукачеве);

- у номінації «Декоративно-прикладне мистецтво» – **Юрій ПАВЛОВИЧ** різьбар, член Національної спілки майстрів народного мистецтва України, заслужений майстер народної творчості України та **Юрій БЕНДАК** засновник Музею гуцульської різьби Юрія Павловича в м. Рахові;

- у номінації «Екологія» – **Маріо БРОДЖІ** вчений-еколог, директор Швейцарського федерального інституту лісових, снігових та ландшафтних досліджень (WSL) у 1997-2004 роках (м. Вадуц, Ліхтенштейн).

Всіх переможців нагородили дипломами та пам'ятними відзнаками директор Карпатського біосферного заповідника Микола Рибак. Після чого лауреати премії виголосили свої думки та враження. Цікаво, що творці мистецтва по-особливому відчують Карпатську землю, ба навіть бачать її в світлі особливих фарб. Тим самим увіковічують цю красу, силу, неповторність Карпатських гір та лісів у свої невимовні твори. Збагачуючи та примножуючи багатство та цінність нашої Української землі та культури.

До речі, саме Софія Майданська, зауважила, що Карпати з дитинства набули для неї сакрального сенсу. Тому, що премію сприймає особливо цінно, бо вона пов'язана із рідними серцю Карпатами. Натомість, пан Ігор Луценко зауважив, що у межах премії «Corona Carpatica» всі лауреати та фундатори відстоюють свої культурно-мистецькі екологічні права. Згадав і про важливість екології моралі. А Юрій Павлович, цитуючи Андрея

Шептицького наголосив: «Утратити державу є невелика біда, її можна за 2-3 роки відновити, але втратити духовність то є катастрофа. Адже, щоб відродити духовність потрібно працювати багатьох поколінь». Доповнив думку пана Юрія, і розповів присутнім історію створення Музею гуцульської різьби Юрія Павловича у Рахові Юрій Бендак.

Варто зауважити, що у межах промов присутні зауважили на цінностях музеїв адже, музей – це спадок і пам'ять минулих поколінь, коліска духовності народу. Тож всі погодились, що нині, як ніколи потрібно працювати над створенням таких місць історії. Важливо, що Карпатський біосферний заповідник прагне зберегти і примножити мистецтво Карпатського краю, зокрема, завдяки організації постійно діючої виставки книг, мистецьких альбомів лауреатів, фундаторів, членів конкурсної комісії «Corona Carpatica» в еколого-освітньому центрі «Центр Європи».

Тому, принагідно, окрім цієї експозиції присутні також переглянули вернісаж полотен лауреата премії Ігоря Луценка. Тож цьогорічна церемонія нагородження лауреатів міжнародної літературно-мистецької, екологічної премії «Corona Carpatica» змогла залишити після себе не тільки приємні враження від спілкування із талановитими людьми України та за кордоном, але й збагатити присутніх у культурному сенсі, виокремити спільні кроки для збереження і примноження культури та багато іншого.

Богдана МОСКАЛЮК,
начальниця редакційно-видавничого відділу наукових та науково-популярних видань.

ЯК БУДУВАВСЯ «МУЗЕЙ ЕКОЛОГІЇ ГІР ТА ІСТОРІЇ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ КАРПАТ»

Восени виповнюється 30 років з часу затвердження Указом Президента України Карпатського біосферного заповідника. За цей час вдалось реалізувати багато резонансних, в тому числі й міжнародних проєктів, зніційовано прийняття цілого ряду рішень Президента та Уряду України з питань збереження природних та культурних цінностей й стало розвинути в Українських Карпатах. Створено потужну природоохоронну, науководослідну, еколого-освітню та інформаційно-туристичну інфраструктуру.

Зокрема, хочеться пригадати, одну з цікавих сторінок історії пов'язаної з будівництвом та облаштуванням «Музею екології гір та історії природокористування Карпат», який зараз, за висновками експертів, є «одним із найвідоміших туристичних об'єктів Закарпаття. За час свого існування став широко відомим та популярним не лише в Україні, але й в багатьох країнах світу».

Ідея спорудження музею виникла після того, як делегація науковців заповідника, побувала на початку 1988 року в музеї «Камінь і життя» в Крконошському національному парку, який вважався на той час одним з кращих екологічних музеїв у Європі. Вивчивши цей досвід, ми також вирішили створити принципово іншого класу природничий музей, із назвою «Музей екології гір й історії природокористування Карпат».

Для цього, в ініційованому нами рішенні Закарпатського облвиконкому від 20.12.1988 р., №183 «Про розширення території Карпатського державного заповідника, підвищення його ролі в проведенні наукових досліджень, екологічному вихованні трудящих», крім іншого доручалось першому заступнику голови облвиконкому П.А. Федиковичу та голові Рахівського райвиконкому М.А. Даскалюку, забезпечити протягом 1988-1989 років «Скооперування коштів зацікавлених організацій для проєктування і будівництва в м. Рахові «Музею екології гір та історії природокористування Карпат».

Проте, на жаль, скооперувати необхідні кошти на будівництво музею не вдалось. Тому для реалізації цієї ідеї, на початках нам серйозно допоміг Голова Державного Комітету Української РСР по екології і раціональному природокористуванню В.Л. Філоненко, до якого ми безпосередньо звернулися.

Будучи новопризначеним директором, за власною ініціативою приїхали, для знайомства та обговорення проблем заповідника, до керівництва Держінспекції по заповідниках та Держкомприроди України. Начальник та заступниця начальника Держінспекції М.П. Стеценко та В.П. Давидок з великою увагою вислухали інформацію щодо проблем і стану справ у заповіднику та організували зустріч із Головою Державного Комітету В.Л. Філоненком.

СПОГАДИ

В ході розмови із ним, поряд з іншими питаннями, розповіли про ідею будівництва на базі заповідника «Музею екології гір та історії природокористування Карпат», яка дуже його зацікавила. Тоді попросили, чи не зміг би Держкомітет допомогти з фінансами. Голова відповів, що зараз створено

Державний фонд з охорони навколишнього природного середовища, в якому вже появились якісь кошти. Запитав: «А скільки треба грошей для будівництва музею?». – Для початку, добре би мати хоча би сто тисяч карбованців».

Це виявилось досить багато на думку Голови Комітету, але до розмови він запросив заступника голови Комітету Б.К. Кубрака, і спитав скільки є коштів на рахунку фонду. Той відповів, що близько 150 тисяч карбованців. Так, поставило питання чи зможуть вони допомогти з будівництвом Музею й відповідь була позитивна.

«Ну що ж», – каже Голова Комітету, – «давайте вашого листа». А його не було, бо не сподівався на такий швидкий результат. Тоді Голова запитав чи є фірмовий бланк, він був, тож листа написали просто на місці від руки. Зрештою, на підставі цього до-

кументу було виділено сто тисяч карбованців, які були швидко переведені на рахунок заповідника, ніж власне встиг доїхати потяг з Києва до Рахова.

За ці кошти, ми також оперативно, закупили необхідні матеріали та розпочали власними силами будівельні роботи. Цих коштів було не достатньо, тому в подальшому, за короткий час, значні обсяги будівництва та облаштування експозицій музею здійснювались господарським способом, за власні кошти заповідника, без державної підтримки та грантових проєктів.

Однак, цей приклад, є повчальним. І думається, як би так, без складних бюрократичних процедур, діяли органи влади всіх рівнів сьогодні, як тоді спрацював Голова Держкомприроди В.Л. Філоненко, то Україна виглядала би зараз зовсім по-іншому.

Федір ГАМОР.

РЕКОМЕНДАЦІЇ КОМІТЕТУ МІНІСТРІВ РАДИ ЄВРОПИ СТОСОВНО БУДІВНИЦТВА МЕГАКУРОРТУ «СВИДОВЕЦЬ»

При розгляді питань щодо будівництва гірськолижного мегакурорту «Свидовець» та розробці Комплексного плану просторового розвитку території Ясінянської територіальної громади, варто звернути увагу на Рекомендації Комітету Міністрів Ради Європи Уряду України від 13 липня 2022 року. У зв'язку із поновленням Європейського диплому Ради Європи для Карпатського біосферного заповідника (територія якого, відповідно до Рішення Комітету Міністрів СМ/ResDip(2022)7, має винятковий інтерес на рівні Європи).

Пунктом 6 цих Рекомендацій передбачається: «продовжувати співпрацювати з відповідними органами вла-

ди, щоб забезпечити оцінку, запобігання або ефективне пом'якшення впливу на навколишнє середовище запропонованого гірськолижного курорту в гірському масиві Свидовець, включаючи будь-який потенційний негативний вплив на Карпатський біосферний заповідник».

Нагадаємо, що ще 30 вересня 1997 року Комітет Міністрів Ради Європи, своєю Резолюцією постановив: урочисто нагородити Карпатський біосферний заповідник Європейським дипломом та поставити його територію під заступництво Ради Європи. Перед урядом України, поставлено умови: по-перше, забезпечити Карпатський біосферний заповідник достатніми ресурсами (матеріальними та фінансовими) для його належного функціонування та для продовжен-

NOTA BENE

ня наукових досліджень. Подруге, не допускати будь-яких приватизаційних заходів, які можуть мати негативний вплив на стан заповідника та оточуючих його територій. І по-третє, заборонити в його межах мисливство.

Планування будівництва мегакурорту «Свидовець» та розробка за такими принципами, Комплексного плану просторового розвитку території Ясінянської територіальної громади, могло би цілком узгоджуватись із Цілями сталого розвитку, Статутними рамками Всесвітньої мережі біосферних резерватів ЮНЕСКО та Рекомендаціям Комітету Міністрів Ради Європи.

Федір ГАМОР,
заступник директора КБЗ, д.б.н., професор.

Вітаємо!

Ювілярів Карпатського біосферного заповідника, які у вересні-жовтні святкували дні народження:

Михайла Юрійовича КОЗУРАКА – водія автотранспортних засобів відділу транспортного обслуговування;

Віктора Миколайовича ЩЕРБУ – заступника начальника відділу СДО ПЗФ;

Віталія Григоровича БРУСА – електромонтера відділу ГТЗ та ТО;

Просто хочемо Вам від душі побажати

Не хворіти, не старіти, без причин не сумувати.

І багато ще разів ювілей свій зустрічати.

Бажаєм успіхів великих у роботі,

Й побільше творчих Вам натхнень.

Нехай минають завжди всі турботи,

І хай приносить радість кожний день.

Захисників-іменинників:

Руслана Юрійовича ГЛЕБА – старшого наукового співробітника лабораторії лісознавства.

Теплих слів, вітань, поваги,

Нових звершень і досягнень,

Перемог й високих прагнень!

Доля хай Вас завжди оберігає

Від зла, хвороби і журби

І щедру ласку посилає

Сьогодні, завтра і завжди!

Адміністрація заповідника.

РОЛЬ УКРАЇНСЬКИХ БІОСФЕРНИХ РЕЗЕРВАТІВ ПІД ЧАС ВІЙНИ

на 1-ій стор.

Представники КБЗ вислухали теоретичну частину, де також представили презентацію про поточну ситуацію в установі. Долучилися до роботи всіх робочих груп де надали свою фахову підтримку з різних питань і допомогли в напрацюванні підсумкових документів за результатами роботи семінару.

Учасники ще мали можливість долучитися до практичної частини семінару – польовому виїзду до біосферного резервату Німеччини на р. Ельба (колишній внутрішній кордон Німеччини), де було продемонстровано на практиці дію природного відновлення території та приклади співпраці з місцевим населенням щодо підтримання території заплави річки Ельба для захисту навколишніх населених пунктів від періодичних затоплень території.

Кульмінацією роботи семінару стала зустріч учасників із членом німецького парламенту, Бундестагу, Нікласом Вагеном. Серед основних тем була оговорена необхідність підтримки щодо розмінування територій природоохоронних установ, відновлення діяльності волонтерської організації з експертної під-

тримки різних напрямків вивчення питання впровадження альтернативних та енергозберігаючих технологій для зменшення залежності місцевих громад від природних ресурсів, зокрема деревних.

Ніклас Вагнер, заслухавши виступ директора заповідника М.П. Рибак, висловив зацікавленість діяльністю Карпатського біосферного резервату та наголосив, що для покращення умов збереження пралісів Об'єкта Всесвітньої Спадщини ЮНЕСКО вивчить питання допомоги місцевим громадам у впровадженні альтернативних систем опалення.

На запрошення Миколи Рибак відвідати установу п. Вагнер відповів, що сформувавши делегацію з членів парламенту, найближчим часом має намір побачити букові праліси КБЗ та під час відвідань обговорити можливі конкретні заходи з підтримки установи та місцевих громад в умовах сучасних викликів.

Василь ПОКИНЬЧЕРЕДА,
заступник начальника відділу НДР та МС,

Ірина ЙОНАШ,

начальник відділу сталого розвитку, підготовки та реалізації грантових проектів.

МИ ВІДЗНАЧИЛИ ДНІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ СПАДЩИНИ

28 вересня в еколого-освітньому центрі «Центр Європи» відбувся цікавий екологічний захід, приурочений охороні пралісам заповідника. Учасниками заходу стали учні 4-А і 7-Б класів Костилівського і Лужанського ЗЗСО I-III ступенів.

Спочатку школярі побували в ролях екскурсоводів. Вони проводили цікаві і змістовні екскурсії залами еколого-освітнього центру для 24 студентів ВСП ФКЗі ДУІТЗ з Одеси, сімей з Житомира, Києва, Харкова та інших міст. Підготовчі курси юних екскурсоводів учні пройшли під наставництвом працівниць екоцентру та класного керівника.

Юні екскурсоводи розповіли гостям про: встановлення Географічного центру Європи; Карпатський біосферний заповідник; Природні та культурні цінності заповідника; Легендарні квіти нарцис, едельвейс та річку Тиса.

Найбільше відвідувачам сподобалося слухати розповідь про виготовлення найбільшого у світі духового інструмента – трембіту. Після розповіді ніхто з гостей не зміг втриматися, щоби не зіграти на ній. Цього дня в центрі лунали неповторні мелодії трембіти та українські народні й патріотичні пісні.

Другим етапом еколого-освітньої програми були інтелектуальні хвилинки та вікторина «Колесо знань: пралісові дива», кросворд «Хто у пралісах живе?» і логічні та рухливі ігри. На завершення програми учні малювали величні дерева – буки та ялини. Для виконання цього завдання знадобилися дерев'яні зрізи, фарби та фантазія. Готові картини вишли неперевершеними!

До слова, у 1991 році Рада Європи започаткувала Дні європейської спадщини. Щороку, близько 50 країн, що приєдналися до Європейської культурної конвенції, святкують ці дні. Вони покликані привернути увагу громадськості до культурної, природної спадщини та її ролі у розвитку сучасного суспільства.

Безцінною природною спадщиною нашого краю є букові праліси заповідника, які внесені до Списку об'єктів всесвітньої природної спадщини ЮНЕСКО у 2007 році. Наразі, понад 20% транснаціонального об'єкта «Букові праліси і давні ліси Карпат та інших регіонів Європи» складають праліси заповідника. Цей об'єкт становить надзвичайну цінність на світовому рівні як зразок недоторканих природних комплексів помірних лісів.

Мар'яна БЕРНАР,
провідний фахівець еколого-освітнього центру «Центр Європи».

ІНФОРМУЄ ЕКООСВІТА

ЕКОЛОГО-ОСВІТНІ ЗАХОДИ ПРОДОВЖУЮТЬСЯ

Напередодні Всесвітнього дня мігруючих птахів екоосвітня установа провели захід «Птахи України» зі школярами закладу загальної середньої освіти I-III ступенів с. Богдан. Учні 7, 9 класів (учасники заходу) та 5 класу (глядачі), продемонстрували свої знання про пташиний світ.

Школярі переглянули відеоролик «Перелітні птахи України», зіграли в дидактичні ігри (IERS), пригадали осілих птахів Карпат з допомогою постерів – «Беркут», «Глушець» та «Жовна зелена» (IERS). Також, учні склали доміно «Прислів'я про птахів» і виконали творче завдання – об'ємна пташка

П'ятикласники, як глядачі заходу, теж отримали завдання. Пройшовши лабіринти, вони дізналися, які птахи є перелітними, а які осілими. Також розфарбували матеріали IERS, з яких дізналися купу цікавих фактів про таких пташок, як лелека, беркут, снігур.

Наприкінці заходу учасники мали виготовити дві об'ємні пташки – ластівку та серпокрильця.

Для цього дітям знадобилися картонні заготовки частин тіла пташок, термостолет, клей, кольоровий гофропапір. У результаті вийшли дуже гарні роботи.

Найпоширеніший вид ластівок в Україні – це

ластівка сільська. Вона має довгий роздвоєний хвіст з глибоким вирізом. У повітрі ця пташка здійснює запаморочливі акробатичні трюки. Ластівка є перелітним птахом, тому восени вона залишає свої місця гніздування і відлітає на південь. У нашому кліматі взимку представники цього виду не знайшла б достатньої кількості літаючих комах – основного корму.

За народним повір'ям, ластівка – це Божа пташка. Якщо вона в'є під чиеюсь стріхою гніздо, то це віщує щастя тій родині. Вона також є одним з українських символів.

Серпокрилець чорний (у народі стриж) – гніздиться по всій території України. Свою назву птах отримав від того, що його крила нагадують серп. Серпокрильці – мешканці населених пунктів, переважно міст, які на зиму відлітають до південної Африки та острова Мадагаскар. Прилітають із зимівлі в травні. Вид внесений до Бернської конвенції.

Зоряна ЛИПЧАК,
провідний фахівець з екологічної освіти КБЗ.

Вісник
КАРПАТСЬКОГО БІОСФЕРНОГО ЗАПОВІДНИКА
РЕГІОНАЛЬНА ЕКОЛОГІЧНА ГАЗЕТА

ЖИТТИ У ЗАРЯДІ З ЕКОЛОГІЄЮ

Контактні телефони: (03132) 2-21-93, 2-29-14.
Електронна пошта: cbr-rakhiv@ukr.net
<http://cbr.nature.org.ua>
Засновник і видавець:
Карпатський біосферний заповідник.

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ:
вул. Красне Плесо, 77,
а/с 8, м. Рахів, 90600,
Закарпатська обл.

РЕДКОЛЕГІЯ:
Федір Гамор (шеф-редактор),
Микола Рибак,
Богдана Москалюк,
Юрій Беркела,
Кабалюк Антон (верстка).

Відповідальність за достовірність фактів
несе автор.

Газету видано:
Місто Рахів, Карпатський біосферний
заповідник.

Свідоцтво про державну реєстрацію Зт № 401 від 25.01.2006 року